

ФОНДАЦИЈА ОТВОРЕНО ОПШТЕСТВО – МАКЕДОНИЈА

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ | 2015 |



март, 2016

РЕЗИМЕ НА АКТИВНОСТИТЕ РЕАЛИЗИРАНИ ДО КРАЈОТ НА 2015 ГОДИНА

Фондацијата *Отворено општество – Македонија (ФООМ)*, во рамките на својата стратегија за периодот 2014–2017 година, ги насочува сопствените ресурси и напори кон враќање на демократијата и демократското владеење, како своја долгорочна цел, преку:

- Поддршка на 12 граѓански организации за унапредување на следниве области кои се идентификувани како најзагрозени: 1) слобода на изразување; 2) унапредување на човековите права во здравството; 3) младинска ангажираност за социјални промени; 4) борба против корупцијата; 5) мониторинг и документирање на човековите права; и 6) буџетска транспарентност. Овие организации имаат релевантна експертиза, пристап до соодветни целни групи, добро изградени коалиции и база на алумни, што им овозможува ефикасно да ги артикулираат сопствените стратегии и да одговорат на можните предизвици и околности.
- Спроведување четири концепти: Зајакнување и мобилизација на граѓаните; Општина по мерка на граѓаните; Интеграција на Ромите и Хуманитарна и правна помош за мигрантите.

ПОДДРШКА НА СТРАТЕШКИТЕ ОБЛАСТИ

Клучни постигнувања и/или активности кои ја обележаа работата на организациите поддржани во стратешките области на ФООМ во 2015 година

ОБЛАСТ 1:

СЛОБОДА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

• ОНЛАЈН МЕДИУМИ •

Четирите информативни онлајн медиуми (*А1он*, *Плусинфо*, *Порталб* и *Окно*) им овозможува на граѓаните информации од настани и актуелни теми кои во мејнстрим медиумите или воопшто не беа третирани или беа маргинализирани, и покрај нивното значење и опфат. За нивното влијание и за нивниот рејтинг меѓу граѓаните, како и за нивната читаност и гледаност, говорат податоците добиени од YouTube, Google Analytics, GRID.MK каде што се забележува очигледен пораст на бројот на гледачи и читатели. Посетеноста на *Порталб* се зголеми од 2.484.152 посети во 2013 година, на 9.786.367 во 2015 година. Ова го потврдува и анкетата на *Американскиот републикански институт*, според која *Порталб* е најчитан албански веб-портал за политички вести во Македонија. Споредено со периодот од минатата година, во 2015 година забележителен е голем раст на посетеноста и популарноста на порталот *А1он*. Изразено во бројки, *А1он* во октомври 2014 година имал 456.033 посети и 146.146 индивидуални посетители, односно, корисници. Истиот месец во 2015 година, бројката на посетители е речиси три пати поголема, односно, 1.294.080 посети и 425.008 посетители од индивидуални интернет единици. Според Google Analytics, *Плусинфо* регистрира вкупно 21.882.232 посети (во просек, 59.951 дневно), 3.909.572 корисници и 58.115.987 прегледи (во просек, 159.221 дневно). Во 2015 година, интернет-порталот *Окно* остана ориентиран кон аналитички текстови, отворен кон регионалните, европските и светските теми, и остана

да биде доминантното место за културни содржини. *Окно* не е комерцијален сајт, но и покрај тоа, важно е што посетеноста на порталот од неговото формирање е во постојан пораст, меѓу 20 и 30 отсто секоја година.

▪ ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА МЕДИУМИ ▪

Во 2015 година, *Центарот за развој на медиуми (ЦРМ)* активно се вклучи во разговорите за потребните реформи во медиумската сфера, односно, за потребните промени во медиумските политики и во законодавство поврзано со нив за да може Македонија да добие вистински слободен, отворен, демократски и плуралистички медиумски систем.

Центарот за развој на медиуми во април 2015 година ја организираше дебатата „Каков медиумски систем ѝ е потребен на Македонија“. На дебатата, на која беше претставена публикацијата „Законите во медиумската сфера: Предизвик за слободата на медиумите“, беше отворена темата за потребата од реформирање или редизајнирање на целокупниот медиумски систем во Македонија. Таа потреба подоцна беше потврдена и од меѓународната заедница, која ги стави реформите во медиумскиот сектор во центарот на договорот за решавање на продолжената политичка криза во земјава. Во јуни 2015 година, *ЦРМ* организираше и регионална конференција на тема „Медиумите и јавниот интерес“, на кој учествуваа припадници на новинарската и академската заедница од државите на поширокиот регион на Западен Балкан, но и од Унгарија. Учесниците на конференцијата разговараа за аспектите на јавниот интерес во медиумите и за улогата на медиумите во заштитата на јавниот интерес и интересите на граѓаните.

Во рамките на своите активности за промоција на потребните реформи во медиумскиот систем и медиумското законодавство на Македонија, *ЦРМ* подготви и серија документи за јавни политики: „Информативните медиуми на интернет и медиумското законодавство во РМ“, „Медиумите во изборното законодавство“ и „Кампањи за јавно информирање на Владата и државните институции“. Во врска со следењето на медиумската легислатива, *ЦРМ* подготви и издаде 3 квартални извештаи од мониторингот на судските случаи на навреда и клевета и 3 квартални извештаи за работата на регулаторните тела, Собранието, Министерството за информатичко општество и администрација и на Македонската радио-телевизија.

Во рамките на активностите во областа на професионализацијата на информативните медиуми на интернет, *ЦРМ* организираше две работилници за претставници на информативните медиуми на интернет. Исто така, по завршувањето на програмата за тестирање алтернативни приходни линии за онлајн медиумите, што вклучи 10 информативни интернет-страници од цела Македонија, *ЦРМ* ги собра резултатите од истражувањето во публикацијата „Одржливоста на медиумите во дигиталното опкружување“. Публикацијата е наменета за издавачите на информативни медиуми на интернет и има за цел да им помогне во остварувањето поголема одржливост преку укажување на методи за генерирање приходи што се покажале како, помалку или повеќе, успешни во процесот на тестирање.

▪ МЕТАМОРФОЗИС – ФОНДАЦИЈА ЗА ИНТЕРНЕТ И ОПШТЕСТВО ▪

Во текот на 2015 година, *Метаморфозис – Фондација за интернет и општество* (*Метаморфозис*) продолжи да ја јакне алтернативната инфраструктура за информирање и мобилизирање на граѓаните на Македонија со користење на новите технологии. Поаѓајќи од потребата да се афирмираат и применуваат основните човекови права на слобода на изразување и приватност, *Метаморфозис* продолжи да развива синергија меѓу различните страни заинтересирани за развој на демократијата во Македонија, комбинирајќи ги ресурсите и алатките развиени и одржувани во рамките на проектот „Слободен и отворен интернет“ и на другите свои проекти, како *Сервисот за проверка на факти од медиумите*, *Вистиномер*, *Порталб* и новинската агенција *МЕТА*. Едновремено, беше зголемена активността за разбивање на меѓународната информативна изолација на Македонија, особено во однос на актуелните случувања – политичката криза, граѓанските протести, настаните во Куманово, Договорот од Пржино и неговите последици. Во тој контекст, *Метаморфозис* успеа да ја одржи и унапреди мрежата на соработка и со домашните невладини организации и независни медиуми, а особено со меѓународните мрежи посветени на слободата на изразување. *Метаморфозис* примени низа иновативни методи за онлајн-промоција преку кои ја зголеми видливоста на борбата на невладините организации и активистите против политичката корупција, придонесувајќи кон мотивирањето на граѓаните да се приклучат на таа борба преку зголемување на свеста за нивните права во дигиталната сфера, како и за обврските на властите, медиумите и другите фактори кои влијаат на квалитетот на животот во Македонија.

Во странство беше зголемена видливоста на случувањата во Македонија со користење на меѓународните мрежи од граѓански организации, медиуми и/или активисти/блогери, како важен елемент за мобилизирање поддршка од меѓународната заедница и дипломатскиот кор, интернационалните институции и асоцијации. Беше остварена активна директна соработка за прашањата поврзани со слободата на говор во Македонија со мрежите на *Репортери без граници*, *ЕДРИ – Европски дигитални права*, *АПЦ*, *ИФЕКС*, *Глобал војсис* и др., како и ОБСЕ и претставникот за слобода на медиуми на ОБСЕ, УНДП и дипломатските претставништва во земјава.

Заради опфаќање на сите заинтересирани страни, овие напори беа комбинирани со обуки и јавни настани посветени на вмрежување, лобирање и на застапување, меѓу кои беа конференциите организирани од *Метаморфозис*: е-Општество.мк „Слобода и приватност на интернет“ (декември) и меѓународните денови на акција „Слобода наместо страв“ во Скопје (октомври), конференцијата ПОИНТ во Сараево (март) и др., на кои учествуваа стотици претставници на граѓанскиот сектор и медиумите, државните и образовните институции и приватниот сектор.

ОБЛАСТ 2:

УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА ВО ЗДРАВСТВОТО

▪ **КОАЛИЦИЈА СЕКСУАЛНИ И ЗДРАВСТВЕНИ ПРАВА НА МАРГИНАЛИЗИРАНИТЕ ЗАЕДНИЦИ** ▪

Во текот на 2015 година, *Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници (Коалиција СЗПМЗ)* продолжи да работи во насока на подобрување на состојбата со сексуалните и здравствените права на припадниците на повеќе социјално маргинализирани групи: ЛГБТИ заедницата; луѓето што користат дроги; луѓето што живеат со ХИВ и сексуалните работници. Како резултат на долготрајните залагања за целисходно вклучување на надлежните институции во работата со маргинализираните заедници, во соработка со Заводот за социјални дејности беше подготвен „Прирачник за работа со маргинализирани заедници/групи во ризик“, кој беше официјално усвоен од Министерството за труд и социјална политика. Прирачникот, како МОДУЛ 19, стана дел од официјалната тренинг програма за континуиран развој на стручни лица во системот на социјална заштита според кој беа обучени 50 социјални работници од различни градови. Одржан е семинар за здравствени права на кој присуствуваа лекари, членови од етички комисији и комисији за контрола од општите болници (Куманово, Охрид, Струмица, Штип), клиничките болници (Битола, Тетово, Скопје), психијатриската болница Скопје, ЈЗУ ГОБ „8-ми Септември“ Скопје, како и претставници од Комисијата за заштита на права на пациентите на град Скопје, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација и Народниот правобранител на Р. Македонија. Во контекст на дебатите за човековите права, семинарот претставуваше можност членови на здравствени комисији, како и на државни тела за борба против дискриминацијата, за првпат да разговараат за здравствените права на маргинализираните заедници.

Подготвена е и публикувана анализата „Користењето дроги и живеењето со ХИВ во образованието“, која вклучува експертски анализи на учебници од средното и високото образование во областите социологија, педагогија, етика, кривично право, безбедност, психијатрија и други сродни науки. Во анализата, за прв пат се прави осврт на содржини поврзани со третманот на корисниците на дроги и живеењето со ХИВ.

Во рамките на заштитата на сексуалните и здравствените права на припадниците на маргинализираните заедници, во текот на 2015 година, *Коалицијата СЗПМЗ* поведе неколку постапки за транслицата: едно барање за правно признавање на полот, а за три случаи поднесе жалби до второстепен орган, при што една од жалбите е усвоена, и предметот продолжува пред Основното јавно обвинителство. Поведена е постапка пред Врховниот суд по барање за ревизија на еден од случаите на повреда на правата на лице кое живее со ХИВ. Поднесено е барање до Јавното обвинителство, до Институтот за судска медицина, како и ургенција до Народниот правобранител за текот на истрагата за смртта на едно лице за време на издржување казна затвор. Советувани се и изготвени се писмени поднесоци и одбрана за двајца клиенти обвинети за користење дрога.

Во согласност со Законот за медиуми, во врска со поврзувањето на ХИВ статусот со хомосексуалната ориентација, испратени се барања за исправки до шест медиуми. Сите

медиуми ја објавија исправката, освен еден медиум кој ја избришаа веста од неговата веб-страница. Испратени се 2 жалби по решенијата на Основното јавно обвинителство за говор на омраза, при што Вишото јавно обвинителство ја одби едната жалба, а другата ја врати на разгледување на Основното јавно обвинителство. Комисијата за жалби на Советот за етика во медиумите на Македонија ја уважи жалбата за говор на омраза во емисијата „Јади бурек“.

Остварени се повеќе активности за меѓународно застапување на правата на маргинализираните заедници: подготвени се извештаи во сенка до Комитетот за граѓански и политички права и до Комитет против тортура; кон извештајот за напредокот на земјата, до ЕК е доставен поднесок за состојбата во однос на ЛГБТИ прашањето, до *Transgender Europe* е доставен поднесок со ажурирани податоци за состојбата на транслицата; а пред Комитетот за човекови права е презентирана усна изјава за состојбата за ЛГБТИ прашањата во Македонија, додека на затворена средба, експертите на Комитетот се информирани за проблемите на ЛГБТИ луѓето.

Со цел да се унапреди документирањето случаи на прекршување на сексуалните и здравствените права на маргинализираните заедници, спроведени се 2 обуки со активисти и припадници на целни групи во Битола и Струмица, обучени се нови 10 лица, а во тек е подготовка на веб-платформа за документирање на случаи на насилство врз ЛГБТИ лица.

Во текот на 2015 година, *Коалицијата СЗПМЗ* беше активна и на планот на промовирање на активизмот за правата на маргинализираните заедници. Организирана е третата *Недела на гордоста* која вклучуваше неколку културни настани, предавања од истражувачи од регионот, тренинзи за активисти и три протестни обраќања насочени кон: Јавното обвинителство, Владата на РМ и Македонската радио телевизија. Со цел да се создаваат активистички јадра низ земјата, одржана е обука за креативен активизам за активисти од Тетово, Битола, Куманово, Прилеп, Свети Николе и Скопје.

▪ ХОПС - ОПЦИИ ЗА ЗДРАВ ЖИВОТ СКОПЈЕ ▪

Во 2015 година, во рамките на програмата на *Опции за здрав живот Скопје (ХОПС)* за обезбедување правна и социјална помош за сексуалните работници и корисници на дроги, и на програмата за застапување на правата на малолетни лица корисници на дроги, дадени се вкупно 438 услуги на 42 лица кои користат дроги (37 машки и 5 женски) и 8 членови на семејство на лица коишто користат дроги, од кои 4 се совети за правото на лекување. Обезбедено е застапување на клиент Ром кој употребува дроги, а против кој се води кривична постапка и кој поради нарушената здравствена состојба по претрпен мозочен удар, има тешкотии во говорот и не е во можност самиот да се брани пред судот. Обезбедена е континуирана правна помош за сексуалните работници за прекршувањето бројни човекови права во полициската рацијата „Сузбивање на уличната проституција“ спроведена од страна на МВР во ноември 2008 година. Освен тоа, спроведено е и меѓународно застапување преку доставување барање за истрага за системско

прекршување на правата на сексуалните работници пред Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација кон жената.

Во текот на 2015 година беа реализирани повеќе активности за актуализирање на прашањето на непостоењето соодветна програма за третман на малолетните корисници на дроги. Реализирана е сеопфатна кампања за децата што употребуваат дроги, презентирани се 5 видеа и реализирани се повеќе гостувања во утрински емисии на неколку национални телевизии. Кампањата ја поддржаа 18 здруженија на граѓани, а за завршната прес-конференција одржана на 26 јуни беше известно на повеќе национални телевизии и други медиуми на македонски и на албански јазик. Спроведена е обука за 16 учесници од меѓуопштинските центри за социјална работа од Скопје, Велес и Штип, претставници од воспитно социјалните институции и здруженија на граѓани; одржани се 2 работилници во дневните центри за деца на улица, во Кисела вода и Автокоманда; дадени се социјални услуги на семејства со деца што употребуваат дроги: информации за лични документи, информации за остварување на правото на социјална заштита, информации за остварување на правото на здравствена заштита и др. Изработен е протокол за третман на децата што употребуваат дроги. Направена е пререгистрација на метадононот, со што се укинува возрасното ограничување за употреба на метадононски третман.

Остварени се 15 посети на децата на улица, со цел подигнување на свесноста и информираноста за нивните здравствени права и права на третман, контактирани се 7 нови деца (6 машки и 1 женско на возраст 7–16 години), а вкупно 18 различни деца. Од новоконтактираните деца, едно инјектира метадонон, а другите инхалираат лепак.

На планот на меѓународното застапување, подготвени се и повеќе извештаи до меѓународните тела за човекови права за нивото на уживање на здравствените права на Ромите корисници на дрога, со фокус на децата што употребуваат дроги. Во подготовката на извештај во сенка за состојбата со децата во Република Македонија, ХОПС учествуваше со податоци од работата со деца што употребуваат дроги. Во мај, заедно со други партнерски организации, поднесоа извештај во сенка пред Комитетот против тортура во кој беа адресирани прашањата за проблемот на Ромите кои се често жртви на полициска бруталност и за недостигот на третман за децата што употребуваат дроги. Во своите препораки кон државата, Комитетот против тортура наведе дека мора да се превенира дискриминациското полициското пречекорување на овластувањата. Сите наводи за насилство врз Ромите мора да бидат документирани и навремено истражени, процесуирани, а сторителите да бидат казнети.

Во јуни, пред Комитетот за човекови права, исто така, беше адресирано прашањето за проблемот со децата што употребуваат дроги, и како резултат на застапувањето, во јули беа објавени согледувањата на Комитетот и препораките за државата во врска со унапредувањето на правата на децата што употребуваат дроги. За ова прашање беше известно и пред Комитетот за елиминација на сите форми на расна дискриминација, па во своите согледувања и препораки до државата, Комитетот изрази загриженост за регистрираниот пораст на деца зависни од дроги, особено Роми, чија состојба е влошена

поради сиромаштијата на нивните родители и правните пречки за пристап на децата помлади од 18 години до лекување од зависност.

Во поддршка на зајакнувањето на сексуалните работници за самозастапување, формирани се тимови параправници, обучени се 6 сексуални работници од Скопје и по два параправника од Гостивар, Охрид и Струмица. Параправниците од Скопје почнаа со работа од мај, и во текот на мај и јуни остварени се средби со 35 сексуални работници (29 жени и 7 трансродни жени).

Како резултат на застапувачките активности за обезбедување непречено финансирање на услугите за превенција од ХИВ по завршувањето на поддршката од Глобалниот фонд во 2017 година, ХОПС спроведе анализа на буџетите на: Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА, Програмата за заштита на лицата со болести на зависности и Програмата за социјална заштита. Во соработка со Платформата за ХИВ на РМ, одржана е јавна расправа во Собранието на РМ на која беа презентирани наодите од мониторингот.

ОБЛАСТ 3:

МЛАДИНСКА АНГАЖИРАНОСТ ЗА СОЦИЈАЛНИ ПРОМЕНИ

▪ МЛАДИНСКИ ОБРАЗОВЕН ФОРУМ ▪

Во текот на годината над 1.000 млади членуваа во некој од 48-те младински клубови *Дебата*, *Учиме право* и *МедиАрт* во 14 градови преку кои следеа редовни неделни предавања за аргументација, владеење на правото, граѓански и политички права и слободи и креативен активизам. Членовите на овие клубови организираа над 30 настани за своите вршници и заедници: волонтерски акции, јавни дебати, изложби и информативни кампањи. Во 12 општини се спроведоа процеси на градење капацитети кај младинските организации и на застапување за креирање младински претставнички тела, што резултираше со основање локални младински совети во 11 општини како консултативни тела кои ги претставуваат интересите на младите од заедницата. Беа креирани и 8 локални младински стратегии и акциски планови.

Се организираше конференцијата за друштвен активизам *ENGAGE* на која над 400 млади активисти учествуваа во презентации, дискусии и работилници за активизам. Се одржаа два настана *Аргумент: Организирано изразување*, кои целат да овозможат квалитетна дебата во јавниот простор. Февруарскиот настан беше на тезата „Овој Дом би си заминал од Македонија засекогаш“, а декемврискиот настан, кој беше најпосетениот *Аргумент* досега, на тезата „Овој Дом верува дека меѓупартиските преговори водат до излез од кризата“. На дебатите имаше над 700 гости и 5.000 онлајн гледачи, и се емитуваа на телевизијата 24 Вести. Благодарение на застапувањето на организацијата за дебата во општеството, истата оваа година таа стана и партнер на НДИ во спроведувањето две сезони на ТВ-дебати со студиска публика за важни политички прашања под името *Отворено*.

Младинскиот образовен форум (МОФ) спроведе и објави 3 истражувања: „Студентот како носител на општествени промени“, „Мобилност на студенти и академски кадар од

Универзитетот 'Св. Кирил и Методиј' " и „Правна анализа на студентското организирање и учество во Македонија“ и испрати 500 барања за пристап до информации од јавен карактер до средните училишта и општините за утврдување на состојбите со постоење и регулирање на средношколските заедници и локалните младински совети.

Радио МОФ обезбедуваше простор за младински организации и групи. На Радио МОФ имаше емисии на теми кои ретко добиваат внимание: средношколски права, сексуално и репродуктивно здравје, мултикултурализам, алтернативна култура. На радиото се емитуваат и првата емисија за ЛГБТИ правата во Македонија, *STR8 OUT*, како и првата емисија посветена на лицата со Даунов синдром, водена од млад човек со Даунов синдром, *Јас сум Цако*. Во текот на годината, медиумот има над 1 милион посети, 500.000 уникатни посетители, емисиите се слушаат од 2.000 лица месечно, а тимот млади новинари има креирано 5.000 објави. Средношколските и студентските протести беа интензивно покривани од Радио МОФ, при што се обезбедуваа и лајвблогинг, панел дискусии, видеострими и гостувања во емисии. Тимот на *МОФ* понуди параправна помош, совети за застапување и дејствување и техничка поддршка на средношколците дел од средношколскиот пленум и поттикна комуникација со Народниот правобранител.

Капацитети на осум средношколски заедници беа зајакнати со обуки, работилници, подготовка на програми и поддршка во организирањето настани. Дебатната програма на *МОФ* организираше 2 национални дебатни настани за 300 учесници, од кои еден меѓународен со 80 учесници од целиот свет и повеќе регионални. Дебатерките од *МОФ* се пласираа во полуфиналето на светското дебатно првенство и освоија 3. и 4. место како говорнички во категоријата Англиски како странски јазик.

ОБЛАСТ 4:

БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА

▪ МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР ЗА ЕВРОПСКО ОБРАЗОВАНИЕ ▪

Во 2015 година, *Македонскиот центар за европско образование (МЦЕО)* публикуваше повеќе изданија и со тоа, значително ја зајакна истражувачката компонента на организацијата. Некои од нив се: „Квалитетот на работните места кои ги нудат компаниите основани во ТИРЗ“, „Шанси и замки на преговарачкиот процес“, „Уставната тужба – светло на крајот од тунелот“ итн. Во врска со следењето на процесот на пристапување на Македонија во ЕУ беа изготвени следниве извештаи: 24-ти извештај „Заедничка земјоделска сага“ и 25-ти извештај „ТИК-ТАК ТИК-ТАК на минутка до дванаесет“, како и компаративната анализа на извештаите на ЕК за 2012–2015, „Назаднување – неветено, остварено“. Покрај ова, беа изготвени и три студии: „ИПА студија“, „Добро владеење – искуства и предизвици“ и „Од покорност до окупација – студентското движење во Македонија во 2014 година“. *МЦЕО* ги искористи сите изработени студии и документи за јавни политики за застапување и зајакнувања на проевропската страна на јавниот дискурс, но и на повеќестраната борба за прифаќање на европските вредности и стандарди. Во таа смисла, *МЦЕО* редовно учествуваше во консултациите на Делегацијата на ЕУ во Скопје при креирањето на извештајот на

Европската комисија за Македонија, настаните организирани за консултација од Секретаријатот за европски прашања и во други институции и организации.

Многу битен инструмент беа сесиите *EUROTALK* кои послужија за сериозно зајакнување на влијанието на граѓанските организации врз политичките актери и меѓународната заедница при решавањето на политичката криза во државата. *МЦЕО*, исто така, интензивно работеше на регионално етаблирање во активностите на Советот за регионална соработка од Сараево и Регионалната конвенција за европска интеграција во Црна Гора. Во оваа смисла, претставници на *МЦЕО* учествуваа на преку 10 регионални конференции на тема ЕУ интеграциите и Западниот Балкан и импактот на тинк-тенк организациите во овие процеси.

МЦЕО спроведе близу 160 дена обука и менторства со различен вид и времетраење и со нив опфати близу 300 лица (од локални власти, граѓански организации, новинари, адвокати и студенти). Обуките ги покрија следниве теми: ЕУ историјат, институции и донесување на одлуките, Програмирање на ЕУ фондовите, Аплицирање за ЕУ фондови, Проучување на европската рамка за човековите права, Демократија, човекови права и владеење на правото во ЕУ, Креирање и пишување за јавните политики, Застапување и мониторинг и сл.

ОБЛАСТ 5:

МОНИТОРИНГ И ДОКУМЕНТИРАЊЕ НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

▪ ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА ВО РМ ▪

Во текот на 2015 година беше забележано масовно прекршување на човековите права во Република Македонија. Нелегално прислушуваниите разговори обелоденети од опозицијата открија корупција, прекршување на уставните принципи, како поделба на власта, владеење на правото и правната држава. По објавувањето на една од снимките на 5 мај 2015 година, поголем број граѓани се собраа пред Владата на РМ да го изразат својот револт поради прикривањето на убиството на Мартин Нешкоски. Поради прекумерната употреба на сила од страна на полицијата на овој протест, граѓаните продолжија да протестираат и наредните денови, заклучно со 17 мај 2015 година, кога се одржа протестот на здружената опозиција. За целиот период, *Хелсиншкиот комитет за човекови права во РМ (Хелсиншки комитет)* беше првата организација во која граѓаните го пријавуваа прекршувањето на правата, а домашните и странските медиуми (особено *Би-би-си*, *Ал Џезеира*, националните телевизии во Турција и во Хрватска, француска приватна телевизија) бараа информации, став и правно мислење. Во овој период, *Хелсиншкиот комитет* соработуваше и со претставници на меѓународни организации, особено Обединетите нации, ОБСЕ, *Хјуман Рајтс Ватч*, *Амнести Интернешнл*.

Беше обезбедена правна помош за 15 лица од учесниците на протестите на 5-ти мај, кои во *Хелсиншкиот комитет* пријавија прекршување на правата, а пријави за употреба на прекумерна сила од страна на полицијата беа добиени од уште 10 лица коишто не сакаа да поведат постапки против полицијата поради недоверба во системот. Во делот на дискриминацијата беше обезбедена правна помош во 14 нови случаи, од кои 5 пријави

беа за дискриминација врз основа на политичко уверување, 4 случаи врз основа на етничка припадност, 2 случаја врз основа на интелектуална попреченост, 2 случаја врз основа на пол и 2 случаја врз основа на сексуална ориентација. Земајќи го предвид стратешкото работење на *Хелсиншкиот комитет* во делот на расното профилирање на Ромите на граничните премини, за 2 вакви случаја беше обезбедено и судско застапување, и во тек е судска постапка.

Во 2015 година беше поднесена и прифатена 1 нова апликација до Европскиот суд за човекови права за случајот на малолетник-жртва на нехуман и деградирачки третман од страна на вработените во ЈУ Завод за заштита и рехабилитација Бања Бањско.

Во однос на Мрежата за заштита од дискриминација, особено значајни беа подготовката и објавувањето на годишниот извештај со кој се овозможи континуитет во известувањето за состојбата со дискриминацијата и во поднесувањето на извештајот во сенка до Комитетот за елиминација на расната дискриминација. Претставници на *Хелсиншкиот комитет* беа активни и во Националната мрежа против насилство врз жени и семејно насилство, особено преку обезбедување правни совети, поради порастот на случаи на семејно насилство.

ОБЛАСТ 6:

БУЏЕТСКА ТРАНСПАРЕНТНОСТ

▪ ЗДРУЖЕНИЕ ЗА ЕМАНЦИПАЦИЈА, СОЛИДАРНОСТ И ЕДНАКВОСТ НА ЖЕНИТЕ – ЕСЕ ▪

Во текот на 2015 година, *Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените – ЕСЕ (ЕСЕ)*, преку мониторинг и анализа на буџетите, подготви пет извештаи за финансиската и програмската реализација на програмите за превентивна и куративна здравствена заштита од буџетот на Министерството за здравство за 2015 година.

Беа доставени шест жалби до Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер поради молчење на јавната администрација, и тоа против Министерството за здравство на РМ, и две жалби за оспорување на одлуката за необјавување податоци против *NL Agency, division NL EVD International, ORIO*. Овие жалби се однесуваат на барањата за продолжување на постапката за анализа на имплементацијата на ОРИО проектот. Дополнително, публикувана и дистрибуирана е анализата „Што се случува со парите од холандскиот грант ОРИО наменети за унапредување на здравствената заштита на мајките и децата“.

Врз основа на анализата, доставени се барања со конкретни предлог-мерки за унапредување на реактивната и проактивната буџетската транспарентност на Владата на РМ, Министерството за здравство и Министерството за финансии во однос на користењето на средствата од основниот буџет, буџетот за самофинансирачки активности, буџетот за донации и буџетот за кредити, и тоа: едно барање со четири предлог-мерки до министерот за финансии; барање со осум предлог-мерки до министерот за здравство; и едно барање со три предлог-мерки до заменик-претседателот на Владата на РМ за европски прашања. До сите овие институции, во

прилог на индивидуалните предлози, доставени се и предлогот испратен до Министерството за здравство и примерок од анализата.

Како резултат на активното учество во работната група за следење на имплементацијата на Акцискиот план за отворено владино партнерство 2014–2016, усвоен е заклучок на Владата на РМ (79 седница, 15.6.2015) со кој Министерството за здравство се задолжува до 30 јуни 2015 година да формира работна група составена од сите координатори на превентивни и куративни програми од Министерството и да организира состанок со *ECE* на кој ќе се дефинираат содржината и фреквенцијата на објавување на извештаите за програмската и финансиската имплементација на сите програми под ова Министерство.

Наодите и препораките од анализата на програмската и финансиската имплементација на програмската компонента за рана детекција на карцином на грло на матка (од Програмата за рана детекција на малигни заболувања) беа презентирани во сите региони кои ги опфаќаат одделните центри за јавно здравје во РМ и други претставници на јавни институции, гинеколози, експерти и претставници на граѓански организации. Предлог-мерките се доставени до министерот за здравство, министерот за финансии и Владата на РМ, а искористено е и одбележувањето на Светскиот ден за борба против карциномот (4 февруари 2015) за доставување информација со наодите до сите медиуми. Информацијата беше објавена во 22 печатени и електронски медиуми.

Во континуитет е обезбедувана техничка поддршка за партнерските ромски организации за планирањето на активностите за социјална отчетност за периодот 2015–2016 година. Подготвени се заедничка национална стратегија и локални планови за застапување во однос на прашањата за: имунизација на децата Роми (од 0 до 15 години) за 2015 година и унапредување на опфатот на Ромките (од 24 до 60 години) со Програмата за скрининг за рак на грлото на матка. Подготвена е кратка анализа со клучни наоди за Програмата за активна здравствена заштита на мајките и децата и за Програмата за систематски прегледи, а по повод Светскиот ден на Ромите, во соработка со ромските партнерски организации, одржана е прес-конференција на која се презентирани клучните наоди добиени преку мониторингот во заедница и мониторингот на буџети, а кои се однесуваат на здравјето на Ромите. Наодите и препораките беа објавени од 9 печатени и електронски медиуми, а беа промовирани и преку социјалните мрежи. Одржани се јавни дебати на следниве теми: „Превентивни здравствени услуги и имунизација за децата Роми во Р. Македонија“ и „Унапредување на опфатот на жените со Програмата за скрининг на карцином на грлото на матка“.

За параправниците од трите ромски организации, обезбедена е техничка поддршка преку обуки, континуирано обновување и дополнување на содржината на веб-страницата www.healthrights.mk; преку измени и дополнување на постојните формулари за работа и на електронската база на податоци за прибирање податоци; како и преку спроведување на мониторинг и евалуација на работењето на параправниците и генерално, работењето на програмите за параправна помош. Реализирана е и дополнителна обука за претставниците од ромските партнерски организации во однос на можностите за застапување на стратешки случаи на национално, регионално и меѓународно ниво. Подготвен е план за спојување на двете компоненти (социјална отчетност и правно описменување и зајакнување) со воведување нов концепт на работа,

вклучувајќи нова поделба и мапирање на ромските заедници, и воведување концепт на работа преку аниматори и фасилитатори од самата ромска заедница.

Како поддршка за граѓанските организации заинтересирани за анализа на буџетите, спроведена е тридневна обука за мониторинг и анализа на буџети и други алатки за вклучување на заедницата, обучени се 19 претставници на граѓански организации, а преведени се и публикувани и два прирачника: „Детален преглед на процесот на буџетирање заснован на приоритети“ и „Отворање на владата – Водич за најдобри практики на транспарентност, одговорност и граѓанско учество во јавниот сектор“.

Во текот на 2015 година, *ECE* подготви и: извештај од наодите од постапката за оцена на нивото на проактивна транспарентност на јавните институции; публикација базирана на наодите од спроведеното истражување за неплатена нега на тешко болно лице; брошура со препораки за унапредување на спроведувањето на програмата за скрининг (рано откривање) на карцином на грлото на матката; извештај во сенка кон меѓународниот пакт за економски, културни и социјални права; извештај за имплементацијата на стратегијата за заштита од семејно насилство и краток видеоспот за промоција на важноста од редовни гинеколошки прегледи со ПАП тест. Поставена е и тематска веб-страница за транспарентност и отчетност – Фискална транспарентност Македонија – за која е поставен банер за промоција на повеќе портали и други медиуми.

КОНЦЕПТИ ВО 2015 ГОДИНА

Напредок во однос на клучните цели во 2015 година

КОНЦЕПТ 1:

ЗАЈАКНУВАЊЕ И МОБИЛИЗАЦИЈА НА ГРАЃАНИТЕ

Целта на концептот за зајакнување и мобилизација на граѓаните е да придонесе за заживување на демократското владеење.

Првата цел на концептот е зајакнатите поединци, неформални групи и граѓански организации, координирани во отворена, инклузивна и непартиска платформа, да ги актуализираат акутните и провокативните прашања како одговор на уназадувањето на демократијата.

(1) *Платформата за граѓански политики АЈДЕ! (АЈДЕ!)*, која беше основана во 2014 година од страна на 150 активисти, продолжи активно да дејствува преку граѓански акции и перформанси, со цел да ја алармира јавноста за нефункционалноста на институциите и опаѓањето на демократските вредности. Ова платформа и во 2015 година остана забележана во јавноста со акција против цензурата предвидена со предлог-законот за забрана за објавување на прислушуваниите материјали, како и со спротивставување на оградувањето на пристапот до Владата на РМ преку акцијата „Се оградуваме од Владата“.

(2) „Култура и политика“ е програма за обука изработена од *ФООМ* со цел обезбедување пошироки познавања за претставниците на граѓанските организации, неформалните групи и активисти на темите: уметност и моќ, култура на режимот и култура на отпорот. Организирани беа две сесии на кои присуствуваа 56 учесници.

(3) За да се овозможи граѓански одговор на опаѓачките демократски практики, беа доделени грантови за 8 иницијативи чии активности, меѓу другото, беа фокусирани на заштитата на правото на мирен протест преку обезбедување правна помош, младинските и локалните политики, особено оние насочени кон зајакнување на меѓуетничките односи и интеграцијата на лицата со посебни потреби. Дополнително, 13 активисти од социјалните мрежи беа поддржани за да се поттикнат критичко мислење и дебата во новите медиуми.

Во рамки на поддршката за коалицијата „Граѓаните за Македонија“ во која членуваат 75 граѓански организации, се спроведе акцијата „Заслужуваме подобро“ за да се запознаат и мобилизираат граѓаните за проблемите посочени во бројните домашни и меѓународни извештаи изготвени како резултат на политичката криза. За таа цел беа поддржани 17 организации и бројни активисти кои учествуваа во спроведување на активностите во различни области (младински прашања, правда и слобода, чесна власт, животна средина, здравство, образование, животен стандард и др.). Преку теренски разговори со граѓаните и 20-те интервенции во јавни простори беа дистрибуирани преку 52.000 брошури, 12.000 флаери, 98.000 примероци од трите изданија на весникот „Еве зошто“. Преку низа комуникациски канали и алатки, акцијата беше масовно промовирана на социјалните мрежи каде преку 20.000 граѓани ја дадоа својата поддршка, а радио и видео спотовите беа емитувани на 7 локални, 3 регионални и 3 национални мрежи.

(4) Во текот на 2015 година, во печатените и социјалните медиуми беа објавени и промовирани 7 АЛАРМИ кои покриваат теми од областа на економијата и човековите права.

(5) Клубот на граѓани за европска Македонија (ГЕМ клуб) продолжи да биде единствена алтернатива на стеснетиот јавен простор. Одржани се вкупно 225 настани организирани од *ФООМ* и седумдесетина организации, неформални групи, граѓански иницијативи или коалиции, самостојни баратели, амбасади и издавачки куќи, на кои присуствуваа повеќе од 5.000 посетители. Промоциите на македонските изданија на „Верни до смрт“ од Кит Браун, „Кон потеклото на албанскиот национализам“ од Натали Клејер и „Сеќавања од животот - том II (1912 – 1925)“ од Екрем-бег Вљора, придружени со јавни дебати, како и предавањето „Има ли слаб национализам и дали е тоа корисна категорија“ со проф. Марија Тодорова и дебатите за иднината на Европа и извештајот на Центарот за европски политики „Државите-членки на ЕУ и проширувањето кон Балканот“, организирани од *ФООМ*, се настани кои предизвикаа голем интерес во јавноста.

Во текот на 2015 година, во рамките на Проектот на УСАИД за граѓанско општество, кој *ФООМ* го спроведува од 2012 година, преку јавни конкурси беа доделени 41 грант на граѓански организации. Доделените грантови се од трите проектни компоненти: 14 грантови за граѓански организации кои дејствуваат како демократски јадра во своите заедници, 13 грантови за граѓански организации коишто спроведуваат надгледување на

властите и застапување засновано на истражувања и 14 грантови за заеднички акции на граѓанските организации. Проектите се спроведуваат во период од 10 до 18 месеци (до крајот на јули 2016 година).

За подобрување на капацитетите за спроведување на грантовите, беа организирани 4 воведни обуки (процедури за спроведување на проектите, финансиски и наративни извештаи, брендирање на јавните материјали и настани, комуникација и координација), како и 20 обуки за: мониторинг и евалуација на проектите, стратешко планирање, волонтерство и волонтерски менаџмент, граѓански активизам, комуникација со јавноста и слободен пристап до информациите од јавен карактер. За јакнење на капацитетите на граѓанските организации за надгледување и застапување, беа организирани обуки за: програмирање и аплицирање за ЕУ фондовите, владеење на правото, демократија и човекови права, следење на трошењето на јавните пари, буџетска транспарентност и отчетност. Со обуките беа опфатени вкупно 558 учесници. Претставниците на грантистите присуствуваа на 5 средби за вмрежување (Крива Паланка, Тетово, Битола и Скопје) и на социјален хакатон за подготовка и спроведување кампањи. На форумот на *Платформата за граѓанска политика Ајде!* учествуваа 56 членови на платформата.

Во рамките на активностите за застапување, а во соработка со партнерите и грантистите на проектот, се организираа шест јавни дебати, и тоа: „Граѓанското учество во Македонија од 2012 до 2014 година: Искуства и предизвици“, дебата и промоција на компаративната анализа за граѓанското учество 2012–2014 (со *Реактор – Истражување во акција*); „Прирачник за активно граѓанство“, промоција и дебата (со *Форум – Центар за стратешки истражувања и документација*), „Engage“ – конференција за друштвен активизам и два јавни дебатни настани: „Аргумент – Организирано изразување“ (со *Младинскиот образовен форум*) и „Има ли излез од безизлезот!?“ (со *Македонскиот центар за европско образование*). Партнерската организација *Младински образовен форум (МОФ)* ја спроведе четвртата летна младинска академија со 80 учесници, како и 12 наменски обуки за 163 млади, 6 волонтерски акции со 170 учесници (Битола, Велес, Дебар, Кичево, Неготино и Скопје), локални иницијативи во Ресен и во Скопје, национална младинска кампања за промоција на аргументацијата и компетитивната дебата, експертски предавања, студентски хакатон, национален дебетен турнир за почетници, со 114 млади луѓе, дебетен турнир за мешани тимови, со 50 учесници. *МОФ* започна со дебатни клубови на два универзитета, изработи 5 кратки анимирани едукативни видеа за улогата и правата на студентите чиј промотивен настан беше посетен од 60 лица и ја промовираше анализата за студентското организирање и учество во Македонија.

Партнерската организација *Форум – Центар за стратешки истражувања и документација* во рамките на Школата за активно граѓанство опфати 51 учесник од 7-та и 8-та генерација, организираше две рефлексивни работилници за 6-та и 7-та генерација, со 35 учесници, и средба на алумните на Школата, со 30 учесници, а спроведе и две акции на алумнистите. *Реактор – Истражување во акција* објави документ за јавните политики со преглед на резултатите од истражувањето за граѓанскиот активизам од 2012 до 2014 година и го спроведе истражувањето за граѓанското учество за 2015 година. Партнерската организација *Центар за граѓански комуникации* објави 5 периодични извештаи од мониторингот на јавните набавки на институциите на национално и на

локално ниво и 2 индекса на рационалност. Во соработка со *Македонскиот центар за европско образование* беа објавени 3 извештаи од мониторингот на пристапувањето во ЕУ и компаративна анализа на извештаите на Европската комисија за напредокот на РМ за периодот 2012–2015.

Втората цел на концептот е зајакнување и мобилизирање на граѓаните за развивање алтернативни закони и политики на партиципативен начин, кои ќе ги демонстрираат придобивките од граѓанската вклученост и ќе ги мобилизираат актерите на граѓанското општество за преземање акции и зголемено дејствување за прашањата од јавен интерес.

(1) Во рамките на оваа цел беа завршени алтернативните закони (за социјална заштита и за референдум и граѓанска иницијатива) започнати во 2014 година. Алтернативниот предлог за Законот за социјална заштита предвидува воведување минимален приход кој не е под прагот на сиромаштијата (на пр., 12.000 ден. за семејство), додека кај Законот за референдумот новина е дефинирањето на прашањата за референдум, на улогата на ДИК во процесот, на улогите на иницијативните одбори за референдуми. *ФООМ* ги започна подготовките на анализи кои ќе имаат за цел да дадат придонес кон подобрувањето на определени практики, пред сè, поврзани со поглавјето 23 за приближување кон ЕУ, кое се фокусира на човековите права и правосудството. Првата истражувачка тема ќе го истражува дефинирањето на јавниот интерес во законодавството, а втората, имплементацијата на пресудите на Европскиот суд за човекови права.

Во рамките на имплементацијата на Регионалната програма за промоција на истражувањата (РППИ), во февруари 2015 во Скопје се одржа регионална работилница на тема „Истражувачки дизајн на документи за јавни политики – градење основа за влијание врз јавните политики“, на која присуствуваа 24 млади истражувачи. На 26 мај во Скопје беше организирана тркалезна маса на тема „Македонија 2015: Помеѓу авторитарните искушенија и европеизацијата?“. На настанот присуствуваа 69 учесници меѓи кои и истражувачи, претставници на академската заедница, невладините организации и медиуми. На крајот на мај, во Охрид беше организирана годишната меѓународна конференција на РППИ, „Општествени, политички и економски промени во Западен Балкан“ на која учествуваа 108 истражувачи. Во периодот октомври – ноември, беа успешно затворени три регионални проекти поддржани од РППИ. Преостанатите три проекти ќе завршат во 2016 година. Во декември започна имплементацијата на втората фаза од проектот „Национален дијалог за унапредување на политиките во областа на општествените науки во Македонија“. Главна цел на овој проект е да се предложи нов финансиски модел за поддршка на научноистражувачки проекти преку кој ќе се унапредат квалитетот, ефикасноста и влијанието на истражувачките активности во Македонија.

КОНЦЕПТ 2: **ОПШТИНА ПО МЕРКА НА ГРАЃАНИТЕ**

Концептот предвидува креирање модел на општина по мерка на граѓаните во која се имплементира партиципативно креирање локални политики и се нудат квалитетни

сервиси за граѓаните. Активностите во рамките на концептот се имплементираат во три големи, урбани и мултиетнички општини: Струмица, Центар и Струга. На почетокот на 2015 година, со градоначалниците од овие општини се потпишаа договори за соработка во рамките на овој концепт како продолжување на реализираните активности од 2014 година. При крајот на 2015 година се спроведе и екстерна евалуација за активностите во рамките на концептот.

Првата цел на концептот е насочена кон партиципативното креирање локални политики, при што се реализираа јавни расправи и можности за учество на граѓаните во донесувањето акциски планови за усвоените локални стратегии во 4 области: образование, млади, социјална заштита и соработка со граѓанскиот сектор, како и низа активности за јакнење на капацитетите на администрацијата, претставниците од граѓанскиот сектор и училиштата.

(1) Вкупно 244 учесници од вработените во општините, членови на советите, вработени во локалните училишта и претставници од граѓанскиот сектор во трите општини учествуваа на таргетираните обуки за: антидискриминација и социјална правда, меѓусекторска соработка, детски права и инклузија, мониторинг на јавните набавки на локално ниво и развивање апликации за фондови достапни од ЕУ програми. Наодите од екстерната евалуација на концептот покажаа дека обуките (во целост, но и секоја посебно) придонесоа во јакнењето на капацитетите на општинската администрација, но и на претставниците на советите на општините. Како мошне важна придобивка од обуките се истакнува јакнењето на кохезијата меѓу персоналот во општините. Обуките овозможиле да се воспостават и/или профункционираат каналите на комуникација меѓу претходновработениот и нововработениот персонал во општините. Ефектот на кохезија не беше планиран, но во текот на евалуацијата бил предочен од учесниците во неколку наврати. Исто така, сите три општини ги ценат обуките како можност за тимска работа, споделување на информации, но и заедничко планирање, бидејќи вакви средби нема или многу ретко се организирани од самите општини. Преку спроведување на работилниците со мешан состав, составени од администрацијата и граѓанскиот сектор за ЕУ фондови, се отвори можност за заеднички иницијативи и проекти меѓу општинската администрација и цивилното општество за аплицирање за ЕУ фондови.

Анкетираните претставници од училиштата укажале на висок процент на корисноста на спроведените обуки од кои најмногу се употребиле стекнатите знаења од обуката за детски права и инклузија. Истото се потврди и преку наодите од фокус групи кои укажуваат дека обуките придонеле за јакнењето на индивидуалните капацитети на претставниците на вклучените училишта. Здобиењето знаења во најголема мера ќе се применат во редовната работа.

Обуките за стратешко планирање и партиципативност беа поддржани и во практиката бидејќи учесниците имаа прилика да се вклучат во процесот на планирање и развивање на акциските планови за усвоените локални стратегии, при што во 2015 година се одржаа 12 јавни расправи, со учество на 387 граѓани во трите општини, за финализирање на акциските планови за млади, образование, социјална заштита и за соработка со невладиниот сектор.

(2) Во последното тримесечје од годината се одржаа 6 проектни форуми, со учество на 522 граѓани (во општина Центар 166 граѓани, во општина Струга 130 граѓани и во општина Струмица 228 граѓани), за селекција на активности од акциските планови за кофинансирање од страна на ФООМ и општините. Како резултат на утврдувањето приоритети од страна на учесниците на овие форуми, се доделија 4 грантови за кофинансирање со општините (два во општина Центар од стратегијата за образование и социјална заштита, по еден во општина Струга од стратегијата за социјална заштита и во општина Струмица од стратегијата за млади). За имплементација на дел од активностите предвидени со развојните планови, училиштата аплицираа со предлог-проекти, и беа доделени 3 грантови за кофинансирање активности. Дополнително, пред крајот на 2015 година се одржаа 6 буџетски форуми, со учество на 480 граѓани во трите општини (во општина Центар 122 граѓани, во општина Струга 167 граѓани и во општина Струмица 191 граѓани), за партиципативно планирање на приоритетни програми од општинските буџети.

Втората цел во рамките на концептот е во насока на овозможување квалитетни сервиси за граѓаните и зајакнување на граѓанското општество за активно учество во животот на заедницата. Оваа цел беше постигната преку комбинација на неколку алатки и приоди.

(1) Во трите општини, преку центрите се овозможи 129 граѓани да добијат директна административна помош. Дополнително, за надминување на нејасностите на граѓаните во врска со административните прашања, се подготвија и испечатија 2 прирачника за надлежностите, процедурите и услугите во општина Струга и во општина Центар, како и леток за услугите од областа на урбанизмот во општина Струмица. Во 23 обуки на различни теми спроведени од страна на центрите на заедницата учествуваа 646 учесници од граѓанскиот сектор, но и ученици и наставници.

Една од добрите практики поттикнати од центрите на заедниците во трите општини е реализацијата на т.н. отворени денови со општината, со што всушност, се адресираа две димензии од работа на локалната самоуправа. Првата се однесува на воспоставувањето директна комуникација меѓу советниците и претставниците на општинската администрација со граѓаните. Комуникацијата се одвива на различни теми од интерес на граѓаните, а се спроведува преку поддршка на центрите. Иновативноста се состои во фактот што советниците настапуваат како членови на комисији на Советот, и досега, ваков тип интеракција (во однос на форматот, но и во однос на темите) не се организирал од страна на општината. Придобивката е во тоа што дискусијата се одвива на релација советници – граѓани, како директна форма на отчетност и транспарентност. Втората димензија и придобивка од оваа практика се однесува на адресирањето на еден системски предизвик присутен во сите општини во државата, а тоа е маргинализирањето на улогата на советот на општината, наспроти улогата и влијанието на градоначалникот. Мобилизирањето на советниците на советите преку комисиите во отворените денови придонесува кон нивното зајакнување за исполнување на законските обврски, и тоа, во: донесувањето локални политики и буџети; надзор врз градоначалникот и општинската администрација; како и репрезентативност на барањата на граѓаните кои ги изгласале. Според наодите од спроведената евалуација за спроведувањето на концептот, придобивката од отворените денови како практика се состои во зголемување на одговорноста и транспарентноста на градоначалникот кон советот, како и на општината

кон граѓаните. Во текот на 2015 година се реализираа 16 отворени денови со претставници од комисији при советите на општините и со вработени во администрацијата на кои учествуваа 361 граѓанин со можност да дискутираат за прашања и теми од нивен интерес и потреба.

Центрите на заедницата во трите општини се вклучија во поддршка на процесот на изработка на социјални карти кои ќе помогнат за построкурирано планирање на активности и на финансиските импликации од нив во следниот период, преку стратегијата и акцискиот план за социјална заштита. Спроведени се и неколку значајни истражувања и јавни дебати, како на пример, за миграцијата на младите во Струга, волонтерството и потребата за нови образовни профили во Струмица, или измени на ДУП во општина Центар. Во Струга се спроведе истражување, и креирана е база на податоци за компании кои овозможуваат извршување пракса на локално ниво.

Центрите на заедницата беа активни и во поддршката на неколку граѓански иницијативи, како „Го сакам ГТЦ“ и референдумот за спас на ГТЦ во општина Центар, „АЈДЕ!“, се приклучија кон групната претставка до Уставниот суд за оспорување на Законот за хонорари (собрани 521 потпис во општините Струмица, Струга и Центар), а ЦЗ Струмица ја поддржа на иницијативата за повторно активирање на уписот на нови студенти на Институтот за родови студии во Скопје и сл.

(2) Заложбата на *ФООМ* за подобрување на пристапот до правда во Македонија, со фокус на сиромашните и маргинализираните групи, во рамките на проектот **Пристап до правда во Македонија**, финансиран од Европската унија (Европски инструмент за демократија и човекови права), се реализира преку поддршка на 6 граѓански организации за бесплатна правна помош кои обезбедија правни совети и претходна правна помош за 815 граѓани. Од 28 апликации за бесплатна правна помош поднесени до Министерството за правда, 14 чекаат одобрување, за 11 случаи е обезбеден адвокат на товар на државата, 2 случаја се повлекоа, а 1 беше одбиен. За да се обезбеди стратешко застапување за 3 случаи што беа одбиени, во рамките на проектот се обезбедија адвокат и индивидуална жалба. Извештај за мониторинг на имплементацијата на бесплатна правна помош беше подготвен и презентиран на завршната конференција на проектот, а беше дистрибуиран до сите релевантни инстанци. Стратегијата за застапување насочена кон подобрување на Законот за бесплатна правна помош беше развиена за да се продолжат заложбите за еднаков пристап до правда за граѓаните и да се зајакнат капацитетите на граѓанските организации што работат на полето на човековите права.

КОНЦЕПТ 3: **ИНТЕГРАЦИЈА НА РОМИТЕ**

Посветен на намалувањето на расчекорот меѓу политиките и практиките, како предуслов за интеграција на Ромите, овој концепт има за цел да постигне:

- јакнење на Ромите заради остварување на нивните здравствени права и заради подобрување на нивните образовни постигнувања и
- барање отчленост од Владата за развивање, буџетирање и испорака на ефективни и праведни системи за образование и здравство.

Долгорочните цели се одржување на интеграцијата на Ромите високо на националната агенда и по 2015 година и забрзување на напредокот во однос на исполнувањето на целите и задачите во областите здравство и образование од новата Национална стратегија за Ромите. Во однос на унапредувањето на заедничката работа и партнерството со Програмата за јавно здравство на *Фондациите Отворено општество (ФОО)*, 13 ромски и неромски граѓански организации беа од централно значење за постигнување на клучните цели поставени за 2015 година.

(1) Зајакнување на Ромите за реализација на нивните здравствени права

- *Обезбедување правна заштита и параправна помош за остварување на здравствените права*

Големиот број барања за параправна помош во последниве години укажа на тоа дека ромското население сè уште се соочува со основни егзистенцијални проблеми и неможност да ги оствари правата кои му следуваат, па затоа се потребни долготрајни континуирани напори за да се постигне видлива промена. Искуствата, пак, од досегашната работа покажуваат дека напредокот во овој процес (освен од знаењата, вештините и квалитетното водење на процесот на застапување) зависи и од непосредното и активно вклучување на засегнатата заедница во самиот процес како клучен фактор за промена. Затоа, и во 2015 година, *ФООМ* продолжи со поддршката на ромските организации за примена на приодите за правно зајакнување и правно описменување на ромската заедница. Преку теренските посети и ангажманот на параправниците, обезбедена е параправна помош за повеќе од 1.300 лица во ромските населби во Шуто Оризари, Делчево, Пехчево, Веница и с. Црник, а за 313 лица во Делчево, с. Црник, Пехчево и Веница се обезбедени бесплатни лекарски прегледи за туберкулоза и гинеколошки прегледи. Работата на параправните програми во ромските заедници е промовирана преку дистрибуција на 1.000 летоци и 900 промотивни картички, што придонесе 744 домаќинства да се информираат и запознаат со работата на програмите за параправна помош. Освен тоа, спроведени се вкупно 21 едукативна средба, на кои присуствувале вкупно 372 лица, на темите: остварување на правото на туѓа нега, улогата на санитарниот инспекторат, остварување на правото на итна помош, процедури и постапка за обезбедување документи за лична идентификација за лица кои не се државјани на РМ, права и обврски на корисниците на социјални парични трансфери и законски и подзаконски измени и дополнувања од оваа област, измени и дополнувања на Законот за здравствено осигурување и остварување на правата од областа на здравствената заштита. Како резултат на зголемената свесност и на стекнатите знаења за заедницата, унапреден е и степенот на соработка и координирање со релевантните локални актери, организирани се вкупно 43 средби со претставници на ФЗО, здравствените домови, општините, комисиите за правата на пациенти, Центарот за социјална работа, санитарниот инспекторат и др. Истовремено, ромските граѓани сè почесто бараат остварување на правата од надлежните институции. Така, на пример, иницирана е постапка за утврдување на здравствените последици од загадената вода за пиење во с. Црник, при што со налог од Агенцијата за храна и ветеринарство, локалната самоуправа беше задолжена да го реши проблемот.

Како резултат на правното застапување пред судовите на РМ, донесени се: 2 позитивни пресуди за прекршувања на здравствените права со кои се потврдуваат погрешните практики, на првостепена инстанца (упатување на лекување со метод по сопствен избор и потврдена лекарска грешка); правосилна пресуда со која за прв пат во нашето судство е досудена парична рента за претрпен инвалидитет поради лекарска грешка; правосилна пресуда за досуден паричен надомест на нематеријална штета поради повреда на лични права на душевно здравје кај двајца родители чие дете претрпело инвалидитет поради лекарска грешка; иницирана тужба за надомест на штета во која за прв пат еден од основите е и повреда на правото на информации за здравствената состојба, а во постапката ќе се примени практиката на Европскиот суд за човекови права; успешно се завршени 3 случаи пред Управниот Суд на РМ за регулирање на статусна/граѓанска состојба.

Добро организираното, здружено застапување, кое вклучуваше примена на неколку пристапи истовремено (правно и медиумско застапување засновано на докази), доведе до усвојување на дополнувањата на Законот за здравствено осигурување со кои 20.000 осигуреници (за кои од ФЗОМ беа поднесени кривични пријави) беа ослободени од кривично гонење. Иако првично планирана за ромската популација, заедничката и координирана иницијатива за правна заштита на правото на здравствено осигурување, поведена од неформалната коалиција од 12 граѓански организации и 4 адвокати, на крајот се однесуваше на сите засегнати осигуреници без оглед на етничката припадност. Како резултат на континуираното следење и застапување, од 2015 година невработените лица и лицата со пониски примања веќе немаат обврска да прават пререгистрација на здравственото осигурување бидејќи тоа го спроведува ФЗОМ по службена должност, а осигурениците се информираат за продолжувањето на правото преку решенија доставени на домашна адреса.

- *Социјална отчетност за реализацијата на здравствените услуги кои влијаат на здравствениот статус на ромската заедница*

Стратешкото користење различни приоди и алатки за социјална отчетност придонесе кон зајакнувањето на капацитетите на ромските партнерски организации за застапување за отчетност и транспарентност во финансирањето и испораката на здравствени услуги. Во 2015 година, како резултат на примената на постојаниот мониторинг на заедницата, достигнат е опфат на редовна имунизација од 90% од децата на возраст 0–15 години во Делчево, Црник и Веница. Високиот процент на опфатеност со имунизација се должи на засилените активности за застапување и за вклучување на претставници од јавните здравствени институции (патронажните сестри и ромските здравствени медијатори) во спроведувањето на 2 масовни акции (септември 2014 и април 2015) во кои е направена проверка на картоните за вакцинација за сите деца на возраст 0–15 години. Редовните едукативни работилници за претставниците на заедницата, тематските радиоемисии, како и теренските посети од претставниците на граѓанските организации, придонесоа за зголемена свесност и знаење за здравствените услуги кои институциите се должни да ги испорачаат. Така, на барање на заедницата, постигнато е зголемување на бројот на патронажни посети во првата година по раѓањето на децата, од 3 на 5 до 7 посети. Запознаеноста со правото на бесплатен гинеколошки преглед придонесе Ромките да добијат 297 прегледи за ран скрининг на рак на матката.

Освен тоа, активната вклученост на ромската заедница поттикна заеднички акции со институциите на локално ниво при што од општините Делчево, Винаца и Пехчево е обезбедено финансиско учество за активности во текот на неделата за имунизација. Во општина Шуто Оризари, како резултат на активностите на членовите на ромската заедница, обезбедено е теренско возило, зголемен е бројот на патронажни посети, а преку подобрувањето на хигиенските услови во делот за вакцинација и прегледи на деца во амбулантата во Шуто Оризари, обезбедени се услови за безбедна имунизација. На одржаната дебата „Превентивни здравствени услуги и имунизација за децата Роми во Р. Македонија“, претставниците на ромската заедница, подготвено и поткрепено со аргументи, ги пренесоа своите барања за подобрување на пристапот до имунизација и на превентивните здравствени услуги до донесувачите на одлуки присутни на дебатата. На состанок со министерот за здравство, претставници на ромските граѓански организации, што работат на подобрување на отчетноста на институциите во јавното здравство, ги презентираа наодите и утврдените пречки со кои се соочуваат ромските заедници во пристапот до услуги од Програмата за систематски прегледи на студенти и ученици и од Програмата за активна здравствена заштита на мајките и децата. На состанокот беше договорено конкретните препораки да се достават до кабинетот на министерот за да бидат земени предвид при подготовката на програмите за наредните години. Освен тоа, по средбата, министерот за здравство во два наврата го најави започнувањето на организиран скрининг за карцином на дојката, а потоа започна и медиумска кампања за промоција на организираниот скрининг за карцином на грлото на матката (само на МТВ 1 и МТВ 2).

Укажувањата на организациите, кои во последниве години ги следеа опфатот со имунизација кај ромските деца и нивното застапување за потребата од дополнителни мерки за зголемување на нивниот опфат со вакцинација, резултираа со најава од Министерството за здравство на РМ за воведување поливалентни вакцини според редовниот календар за вакцинација. Ова треба да доведе до зголемување на генералниот опфат на децата со вакцинација и е од особена важност за децата Роми, како најранлива група деца, бидејќи со едно доаѓање и една администрација на вакцина, детето одеднаш ќе биде имунизирано од повеќе заболувања.

За да се зајакне застапувањето за подобрување на здравствените услуги за Ромите, беа користени и медиумски алатки. На Светскиот ден за борба против карциномот (4 февруари 2015), до сите медиуми е доставена информација за наодите од мониторингот на Програмата за рана детекција на малигни заболувања (компонента карцином на грлото на матката и карцином на дојката). Информацијата беше објавена во 22 печатени и електронски медиуми. На Светскиот ден на Ромите (7 април) одржана е прес-конференција за презентација на клучните наоди добиени преку мониторингот во заедницата и мониторингот на буџетите, а кои се однесуваат на женското здравје и ромското здравје. Наодите и препораките беа објавени од 9 печатени и електронски медиуми, како и на социјалните мрежи. Освен тоа, беа одржани и две јавни дебати: „Превентивни здравствени услуги и имунизација за децата Роми во Р. Македонија“ и „Унапредување на опфатот на жените со Програмата за скрининг на карцином на грлото на матката“. Подготвен е краток видеоспот за промоција на важноста од редовни гинеколошки прегледи со ПАП тест, информирање за правата кои произлегуваат од Програмата за организиран скрининг за карцином на грлото на матката на

Министерството за здравство и претставување на клучните наоди добиени со спроведување на методологиите за социјална отчетност. Остварени се и гостувања во тематски емисии во ТВ Шутел, ТВ Телма и ТВ НОВА.

- *Интегрирана примена на пристапите за социјална отчетност и параверна помош за унапредување на репродуктивното здравје*

Со цел да се унапреди репродуктивното здравје на Ромките, преку теренски активности на обучени претставници од ромската заедница во општина Шуто Оризари е спроведена едукација за репродуктивните права на 573 Ромки (93 брени и 480 жени во репродуктивен период). Обезбедена е правна помош за 37 случаи на прекршување на репродуктивните права, а за 193 случаи, правно советување. Реализирана е третата картичка со оценка од заедницата за квалитетот и достапноста на здравствените услуги поврзани со репродуктивното здравје. На 114. сесија на Комитетот за човекови права на која е разгледуван 3-от периодичен извештај на РМ кон меѓународната конвенција за граѓански и политички права, поставено е прашањето за непостоење гинеколошка ординација во Шуто Оризари. Како резултат на застапувањето на неколкуте ромски партнерски организации, прекината е практиката за нелегално наплаќање на гинеколошките услуги во 5 приватни гинеколошки ординации, и за жените од Шуто Оризари се обезбедија гинеколошки услуги три пати неделно..

- *Менување на негативните наративи кон Ромите во здравствените институции*

И покрај постигнувањата од повеќегодишното спроведување на проекти за унапредување на здравствените права и на пристапот до здравствени услуги за Ромите, искуствата од теренот и резултатите од истражувањата упатуваа на непроменети ставови и однесувања кон Ромите од страна на медицинските работници во јавните здравствени институции. Стереотипите и предрасудите преовладуваат и го одредуваат начинот на однесување кон Ромите пациенти. Но, исто така, и од другата страна, Ромите имаат свои видувања и предрасуди за здравствените работници и начините на кои се обраќаат за здравствени услуги воопшто.

Оттука, во 2015 година, *ФООМ* продолжи со поддршката на активностите насочени кон менување на негативните наративи кон Ромите во здравствените институции. Започнати се пилот проекти во кои целни групи се медицинските работници од здравствените институции во: Скопје, Куманово, Прилеп, Тетово, Гостивар и Делчево, и жителите од ромските заедници во овие градови. Проектните активности вклучуваат различни интервенции насочени кон менување на наративите, како што се: форум театар, стрип пораки, заеднички настани преку кои здравствените работници имаат можност одблиску да се запознаат со начинот на живеење и традициите на Ромите, реплицирање на основното истражување за ставовите во прилепскиот и битолскиот регион и др. Истовремено, се одвиваа и активности за обезбедување одржливост на интервенциите за менување на негативните наративи кон Ромите преку воведување посебни наставни содржини за недискриминација и работа со ранливи групи во наставните програми на додипломските студии на медицинските школи и факултети.

(2) Подобрена стапка на завршување основно образование меѓу ромските ученици и зголемен број дипломирани ромски средношколци и студенти

Во текот на академската 2014/2015 година, *Ромаверзитас* продолжи со поддршката на неформалното образование за студентите Роми, обезбедувајќи обуки за 42 студенти на различни теми од нивен интерес (кариерно портфолио; говор на омраза; академско пишување и ефективна употреба на компјутер за потребните на академското пишување), дизајнирани и испорачани од постари и искусни студенти. Петнаесет средношколци, корисници на *Ромаверзитас*, исто така, се здобија со нови знаења за *Учиме право* преку 10 кластерски активности, додека 14 средношколци ги зајакнаа своите вештини за дебата преку 8 сесии.

Во средината на 2015 година, *Ромаверзитас* прерасна од проект на *ФООМ* во здружение на граѓани иницирано и водено од самите студенти, поранешни стипендисти и корисници на *Ромаверзитас*, кое обезбеди финансиска поддршка од Ромскиот образовен фонд и стана дел од меѓународната мрежа на *Ромаверзитас*. Со ова, успешно се реализираше излезната стратегија за престанок на натамошното финансирање и функционирање на *Ромаверзитас* како дел од *ФООМ*.

Како дел од своите заложби за инклузивно образование, *ФООМ* спроведе неколкудневна обука на тема „Како до инклузивно квалитетно образование?“ за 40 наставници од 4 основни училишта. По завршувањето на обуката, *ФООМ* им даде можност на овие училишта да го применат наученото и да ги подобрат своите инклузивни политики и практики. Беа обезбедени грантови за 4 мали училишни иницијативи врзани со подобрување на пристапноста на училиштата за учениците со пречки во физичкиот развој, зголемување на учеството и подобрување на соработката со родителите, детектирање на различните потреби на учениците за дополнителна помош во совладувањето на наставните програми, како и подобрување на успехот на учениците Роми. Во соработка со Педагошкиот факултет во Љубљана, *ФООМ* ја изготви и ја промовираше публикацијата за учеството на учениците во училиштата во која се поместени 4 акциски истражувања спроведени од проектните основни училишта во Куманово. Целта беше да се зајакне истражувачката писменост на наставниците преку примена на акциските истражувања за подобрување на работата на наставниците и на училиштата.

Програмата за стипендии за ромски студенти (РМУСП) и Програмата за медицински стипендии за Ромите (РХСП) значително придонесоа за зголемување на бројот на дипломирани средношколци и студенти Роми во земјата. За академската 2015/16 година, доделени се 114 стипендии (60 момчиња и 54 девојки) преку РМУСП програмата и 23 стипендии (18 девојки и 5 момчиња) преку РХСП програмата (2 се средношколци и 21 се студенти на студии од областа на медицината); 100 РМУСП и РХСП стипендисти дипломираше, а 44 од нив се вработени (најголем дел во јавната администрација, дел како медицински лица и другите во граѓанскиот сектор); 56 средношколци стипендисти на РХСП програмата го завршија средното медицинско образование со поддршка од Програмата, а 23 студенти Роми ги завршија медицинските студии, додека дел од нив се веќе на специјализација во различни области. РХСП стипендистите добија менторска помош од 14 наставници, учествуваа на летниот камп и на последователните обуки за

застапување, но и добија можност за учество во 4 мали истражувачки зафати, заедно со своите ментори, на теми поврзани со здравјето на Ромите. Преку дополнителните компоненти на РХСП програмата, тројца од стипендистите добија дополнителни мали грантови за учество на академски настани, а двајца стипендисти добија грантови за изучување странски јазик.

(3) Обезбедени истражувања и препораки за информирано застапување

Со цел да обезбеди информирано застапување на ромските и неромските партнерски организации за отчетност од државата за испораката на образовни и здравствени услуги за Ромите, *ФООМ* ги промовираше наодите и препораките од изработените анализи и истражувања: 1) јавно мислење, „Имаат ли Ромите подобро образование денес?“, 2) Анализа на сегрегацијата на Ромите во образованието во РМ и 3) Националните стратегии за Ромите во РМ: анализа на образовните аспекти.

Беа реализирани две обуки за 16 активисти од ромски граѓански организации кои работат на полето на образованието и здравствените права на Ромите; првата за пишување кратки документи за јавни политики и втората за прибирање и анализа на податоци. Обуките резултираа со 5 кратки документи за јавни политики (policy briefs), изготвени со менторска поддршка, на најјургентните теми од овие две области, со препораки за нивно надминување/подобрување. Документите се јавно достапни во електронската публикација „Ромските активисти за информирани и ефикасни политики за интеграција на Ромите“.

ФООМ даде свој поднесок до Обединетите нации за состојбата по Конвенцијата против расна дискриминација во кој се осврна и на проблемите со кои се соочуваат ромските ученици во образованието. *ФООМ*, исто така, е дел од иницијативата на 5 граѓански организации, *Европскиот центар за ромски права* и *Хелсиншкиот комитет за човекови права на РМ* за поведување судска постапка *actio popularis* за сегрегацијата на деца Роми во училиштата за деца со посебни потреби и во специјалните паралелки на деца со посебни потреби во редовните училишта.

(4) Создадена е неформална ромска мрежа за застапување за да овозможи ефективно застапување и учество на Ромите

ФООМ и партнерските организации му ги презентираа на министерот без ресор во Владата на РМ, задолжен за имплементација на Декадата за вклучување на Ромите, наодите и препораките од својот поднесок за подобрување на политиките и мерките за образование и здравствена заштита во новата Национална стратегија за Ромите. Претставници на *ФООМ* учествуваа на 7-от состанок за Роми и Роми бегалци, како и во дискусијата за извештајот на ЕУ за напредокот на РМ за 2015 година во однос на прашањата за Ромите, организирани од страна на македонската Влада. Беа преземени и низа други застапувачки активности и учество во серија работни состаноци, конференции и работилници одржани со национални, но и меѓународни фактори, како дел од процесите на консултација во изготвувањето на Националната стратегија, при што беа дадени наши препораки за содржината на идните национални акциски планови.

❖ Право на образование

Со цел да ја информира својата стратегија и полесно да ги определи идните стратешки приоритети и зафати во областа на образованието, *ФООМ*, во соработка со Програмата за образование на *Фондацијата Отворено општество* од Лондон, реализираше истражување на јавно мислење за образовните реформи на репрезентативен примерок родители и студенти, како и на контролна група од наставници и средношколци.

Целта на ова истражување беше да го провери мислењето на различните актери за реформите во образованието во последните 10 години и за нивните ефекти, за трендовите врзани за нивното учество во дизајнирањето на реформите и нивното спроведување, за можноста за влијание врз нив, како и мислењето за средношколското и наставничкото организирање. Беше направена и анализа на содржината и на дискурсот што ги промовираат наставните програми и осумте учебници од областа на хуманистичката група предмети во основното образование од аспект на социјалната правда, почитувањето на различностите, на човековите права на сите членови во општеството и почитувањето на универзалните вредности. Истовремено беше изготвен и преглед со куса анализа на интервенциите во сферата на инклузивното образование во Република Македонија, со препораки за натамошни активности.

Наедно, *ФООМ* го поддржа проектот на *МОФ* – Младинска ангажираност – што се занимава со истражување на квалитетот на средното образование, преку зголемено информирање на младите преку видеоприлози и генерирање мултимедијални содржини на Радио *МОФ* на повеќе јазици, како и преку зголемување на медиумската писменост кај средношколците.

КОНЦЕПТ 4: **ХУМАНИТАРНА И ПРАВНА ПОМОШ ЗА МИГРАНТИТЕ**

Целта на концептот е подобрување на заштитата на правата и на услугите кои ги добиваат мигрантите и барателите на азил додека транзитираат низ Македонија, во соработка со партнерските организации *Легис* – Скопје, *Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија (МХК)* и *Македонското здружение на млади правници (МЗМП)*.

Првата цел на концептот е подобрување на моменталните јавни политики и практики преку јавни дебати, документи за јавните политики и градење капацитети.

ФООМ и партнерските организации, *МХК*, *Легис* и *МЗМП*, се присутни со свои активисти и персонал во транзитните кампови на северната и јужната граница, со обезбедени дозволи за влез од надлежните институции. Околу 250.000 илјади пакети со храна и речиси еднаков број парчиња облека биле доставени на двата гранични премина од страна на *Легис*. *МХК* формираше и обучи четири тимови (2 постојани мобилни, 1 мобилен од канцеларија и 1 во канцеларија) кои ја следат работата на полициските службеници и давањето пристап до права за жртви од насилство или други повреди на човекови права на двата гранични премина. Документирани се: 24 инциденти против

бегалците, на посебен таб на www.zlostorstvaodmraza.mk; 5 пријави до МВР од страна на набљудувачи што дошле во контакт со жртви бегалци. Дополнително, МХК објавува неделни извештаи од терен. Поднесени се 2 пријави за полициски службеници кои злоупотребиле овластување или користеле прекумерна или несразмерна сила. МЗМП спроведе воведна обука за околу 30 адвокати и правници во врска со правните аспекти за застапување и обезбедување правна помош за барателите на азил.

Во септември 2015 година, ФООМ спроведе регионална обука за активисти и претставници на локални граѓански организации, со што во најрана фаза овозможи едукација во областа „Документирање повреди на човекови права во услови на криза“ за повеќе од 30 активисти и претставници на организации од Македонија, Србија, Хрватска, Грција и Унгарија. Покрај добиеното знаење, присутните учесници воспоставија соработка и комуникација по должина на Балканската рута, која сè уште е активна, и придонесуваат за размена на точни и навремени информации независно од границите на државите.

Дополнително ФООМ овозможи локални активисти, претставници на партнерски организации и други да земат активно учество на регионални и интернационални состаноци за размена на информации, вмрежување и спроведување акции со сродни организации, формални и неформални движења, со што беа овозможени непречена надгранична комуникација, координација и соработка. *Легис*, МХК, ФООМ и МЗМП придонесуваат во размената на информации и идеи во локални групи на социјалните мрежи како што е *Help the Refugees* - неформална мрежа на локални и меѓународни организации што работат на терен, преку месечни или итни средби во согласност со потребите од терен преку Google групата Migrants2015, и во повеќе регионални и паневропски мрежи како што се: *Balkan Route* (заштитена комуникација преку е-пошта), паневропската неформална мрежа *SolidarityBeyondBorders* со својата заштитена платформа за комуникација преку алатката Slack.com во која има над 100 активисти кои известуваат и разменуваат информации за состојбите во 20 држави, вклучувајќи ја и Турција.

Со отпочнувањето на работата во транзитните кампови, ФООМ фасилитира и поттикнува соработка со државни и меѓународни институции, организации и тела. Оттука, ФООМ и партнерските организации потпишаа Меморандум за соработка со Министерството за труд и социјална работа, во процедура е потпишување меморандум со јавното претпријатие Македонски железници Транспорт АД – Скопје и меморандум со пограничните тимови на меѓународната организација *Доктори без граници* во Србија и Грција, со цел собирање наводи за повреди на човекови права на луѓето кои транзитирале низ Македонија и биле жртви на насилство. Партнерските организации МЗМП и МХК дополнително потпишаа Меморандум за соработка со Министерството за внатрешни работи, со што им е овозможен пристап и во затворени институции, како што е притворското одделение за ирегуларен влез на странци во Гази Баба.

Во однос на подобрувањето на моменталните јавни политики и практики, ФООМ спроведе две јавни дебати, а даде придонес во две акции на активисти пред канцелариите на Делегацијата на Европската комисија во Скопје. Јавните настапи на ФООМ и партнерските организации одат во насока на индивидуален и здружен придонес во пренесување на пораките, проблемите и потребите на бегалците и мигрантите кои

транзитираат во Македонија или, пак, се соочуваат со проблеми во регионот и Европа во целост. Досега, партнерите заеднички се обратија на две прес-конференции, и тоа, со апел до Македонски железници Транспорт АД – Скопје за дискриминаторските политики во јавниот превоз за бегалците и со јавно доставување барања до Владата и до Делегацијата на Европската комисија во Скопје, на Меѓународниот ден на правата на мигрантите и членовите на нивните семејства, кога со протест и акција го одбележаа 18 декември 2015 година. Со индивидуалните/тематски настапи во јавноста, во согласност со областа која ја покриваат, партнерските организации овозможуваат информации за граѓаните кои институциите не ги објавуваат или, пак, ја дезинформираат јавноста.

ФООМ подготвуваа редовни неделни извештаи кои ги доставува до мрежата на *Фондациите Отворено општество*.

Втората цел на концептот е спроведена јавна кампања против ксенофобијата спроведена на повеќе нивоа, кој вклучува медиуми, интернет базирани информации, социјални акции на локално ниво и воспоставено партнерство со медиуми и новинари

Во рамките на втората цел, направени се подготвителни активности за спроведување локална обука на новинари со домашни и странски експерти во областа на антиксенофобијата, етичкото и морално известување за време на хуманитарна криза преку користење правни и други изрази, а со цел почитување на основниот постулат при работа или известување за хуманитарни кризи: Не нанесувај штета!

Вкупниот износ на средствата потрошени за спроведување на активностите на ФООМ во 2015 година е 310.130.413 денари, од кои 209.998.890 денари потекнуваат од Фондациите Отворено општество, а 100.131.523 денари се од други донатори.